

Posudok
habilitačnej práce Kataríny Žeňuchovej
Samuel Cambel na pomedzí vedných disciplín.
Zberateľské dielo Samuela Cambela v kontexte výskumu
ľudovej prózy na Slovensku

Osobnosť Samuela Cambela, jedného z najvýznamnejších slovenských filológov, patrí k neopomenuteľným míľnikom formovania dejín nášho spisovného jazyka. Dielo tejto význačnej osobnosti bolo doteraz objektom nemalého vedeckého záujmu, no napriek tomu možno povedať, že ani po sto rokoch od jeho úmrtia nie je zo všetkých závažných uhlov pohľadu dostatočne prebádané a zodpovedajúco zhodnotené. Jedným z takýchto náhľadov, ktorý mal donedávna v našom poznávaní skromnejšie zastúpenie, je výskum Cambelovej dialektologicko-folkloristickej zberateľskej práce.

Mgr. Žeňuchová v predkladanej monografickej, resp. habilitačnej práci výstižne osvetľuje spomínaný stav, pričom si dáva za hlavný cieľ objasniť miesto S. Cambela v dejinách slovenskej folkloristiky, a to s dôrazom na jeho zberateľskú činnosť. Pritom zdôrazňuje, že jej nejde o pretváranie dobre známeho obrazu jazykovedca, ale sa snaží doplniť ho o nový rozmer. Stanovuje si však i ďalšie, čiastkové zámery, ktoré predstavujú z koncepcného hľadiska pevné body jej výskumného postupu. Ciele svojej habilitačnej práce odvodzuje od poznania stavu spracovania dejín našej folkloristiky, v ktorom chýba „súhrnné zhodnotenie zberateľskej práce Sama Cambela“.

Z hľadiska konkretizácie predmetu habilitačnej práce možno konštatovať, že Mgr. Žeňuchová sa zamerala na výskum a analýzu Cambelových zberateľských aktivít v oblasti ľudovej slovesnosti, konkrétne rozprávačských prozaických útvarov, ktoré autor získaval a zhromažďoval v rámci svojho dialektologického bádania. Pri budovaní metodologickej bázy práce habilitantka vychádzala predovšetkým zo špecificky súvisiacich odborných titulov slovenskej folkloristiky, ale aj z bohatej publikačnej prezentácie vlastných výskumov, pričom treba zdôrazniť, že objektívne posudzuje a patrične využíva staršie poznatky a spája ich s novými prístupmi a hodnoteniami.

Predkladaná habilitačná práca je primárne koncipovaná na základe exaktného výskumu v rámci troch rozhodujúcich poznatkových oblastí. Na jednej strane je to dôsledné zisťovanie komplexného súboru textov ľudovej prózy zozbieraných Samom

Cambelom, na druhej strane hľadanie a nachádzanie súvislostí výsledkov jeho zberateľských aktivít so stavom dobových i starších výskumov slovenskej folkloristiky a napokon je to dobová a súčasná reflexia jeho diela.

Pokiaľ ide o sumarizáciu Cambelových ľudových prozaických textov, treba veľmi kladne hodnotiť, že habilitantka sa neuspokojila iba s textami publikovanými autorom v jeho monografickej práci *Slovenská reč a jej miesto v rodine slovanských jazykov* a či v publikáciách iných editorov, ale že dôkladne preskúmala aj jeho rukopisnú pozostalosť. To jej umožnilo rozšíriť poznatky nielen o rozsahu spomínaného súboru, ale aj o spôsobe Cambelovho editorského postupu pri spracúvaní získaného jazykového materiálu. Takto orientovaný výskum jej teda umožnil analyzovať metodológiu Cambelovej práce v rámci terénneho výskumu, ktorý bol primárne zacielený na dialektologické mapovanie slovenského jazykového územia. Katarína Žeňuchová v tejto súvislosti preukázala, že Samo Cambel svojim zodpovedným vedeckým prístupom predovšetkým k forme a spôsobu zapisovania skúmaných naratívnych textov so zameraním na maximálnu vernosť záznamu, ale rovnako k zaznamenávaniu sociálneho, prípadne aj kultúrno-konfesionálneho pozadia rozprávačov výrazne posunul metodiku folkloristického výskumu u nás. Cambelovi sa podarilo, ako uvádza autorka, „prekonať romantickú folkloristickú koncepciu a otvoriť brány pre vedecké folkloristické bádanie, pre systematický a komplexný terénny výskum a interpretáciu folkloristického materiálu“. V tom, akiste, treba vidieť jeden z najvýraznejších interdisciplinárnych prínosov Cambelovej zberateľskej činnosti.

Pri hodnotení reflexie skúmaného diela Samuela Cambela autorka podrobne sleduje dve skupiny ohlasu naň. Tu možno oceniť, že táto časť predkladanej habilitačnej práce nielen sumarizuje významnejšie reflexie, ale prináša aj niektoré nové súvislosti týkajúce sa chápania Cambelovej zberateľskej práce. Autorka tiež urobila dôležitú textologickú komparáciu, keď porovnala knižné vydania Cambelových zbierok so zachovaným archívnym materiálom i s prevzatiami vo publikácii J. Polívku, a poukázala tak na existujúce rozdiely v kvantite i v jazykovej podobe textov. Dôležité nové zistenia prináša i porovnanie zbierok ľudovej prózy, a to v podobe výsledkov folkloristických aktivít S. Cambela a V. Hnaťuka, realizovaných na východnom Slovesnku koncom 19. a začiatkom 20. storočia. K. Žeňuchová v tejto súvislosti produktívne využila štúdium folkloristických, resp. dialektologických výskumov spomínaných autorov aj na zhodnotenie významu týchto bádání ako odrazu dobového sociálno-kultúrneho pozadia obyvateľov východného Slovenska, ba dokonca možno povedať, že tieto záznamy reči ľudových rozprávačov dokumentujú rôznorodosť konfesionálnych či etnických spoločenských tejto oblasti.

Najzávažnejší prínos prekladanej habilitačnej práce spočíva v dôslednom naplnení jej cieľov, čo znamená predovšetkým reálne zhodnotenie postavenia Cambelovej výskumnej práce v teréne pre slovenskú folkloristiku a poukázanie na

interdisciplinárny význam tejto jeho vedeckej činnosti. Za prínosný tiež treba považovať dôkladný výskum archívnych materiálov, ktorého výsledkom je spresnenie poznania rozsahu Cambelom sústredeného jazykového materiálu získaného v teréne. K tomu patrí i vytypovanie neznámych textov autora pochádzajúcich z východného Slovenska, ktoré sú uvedené v prílohe habilitačnej práce.

Otázky na diskusiu:

Habilitantka by mohla bližšie vysvetliť formuláciu, že Samuel Cambel sa pokúša prispieť aj k vyriešeniu podnes nejasnej otázky vzťahu etnickej, religióznej a jazykovej príslušnosti obyvateľov výhodného Slovenska (s. 33).

Ako autorka osvetlila myšlienku, že S. Cambel kládol dôraz na spätosť jazykového vývinu s históriou slovenského národa.

Naostatok možno konštatovať, že predkladaná práca sa v podobe publikovanej monografie výrazne zaraďuje nielen do súboru doterajších autorkiných vedeckých textov s problematikou Cambelovej zberateľskej činnosti, ale aj do kontextu slovenskej folkloristickej a širšie i slavistickej vedeckej spisby. Práca je zároveň fundovaným príspevkom k rozšíreniu modernej vzdelávacej literatúry pre študentov spomínaných odborov.

Na základe uvedených skutočností možno vysloviť záver, že habilitačná práca Kataríny Žeňuchovej v plnom rozsahu spĺňa obsahové i formálne požiadavky kladené na tento typ kvalifikačnej práce. Preto predkladanú habilitačnú prácu odporúčam na obhajobu a zároveň navrhujem, aby bol Mgr. Kataríne Žeňuchovej, PhD., **udelený v odbore 2.1.28 slovanské jazyky a literatúry vedecko-pedagogický titul docent.**

V Nitre dňa 25. 8. 2016

Prof. PaedDr. Lubomír Kralčák, PhD.